

Katarzyna Pokorna-Ignatowicz

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

e-mail: katarzyna.pokorna@gmail.com

ORCID 0000-0001-5127-7913

**Kongres Katolików i Katoliczek jako głos w synodalnej debacie
o współczesnym polskim Kościele katolickim**

The Congress of Catholic Women and Men as a voice in the synodal debate
on the contemporary Polish Catholic Church

Abstrakt

Celem artykułu jest przedstawienie fenomenu ponad dwuletniej działalności Kongresu Katoliczek i Katolików uwzględniające przyczyny jego powstania, sposób działania, cele i sposoby ich realizacji. Szczególna uwaga poświęcona zostanie wypracowanym przez Kongres dziesięciu postulatam, które w ramach procesu synodalnego przekazane zostały władzom polskiego Kościoła. Dowodzona będzie w nim teza, że w odpowiedzi na apel papieża Franciszka o budowanie Kościoła synodalnego, rozproszone dotychczas środowiska polskich katoliczek i katolików przekonanych o potrzebie zmian w Kościele, stworzyły wirtualną platformę debaty oraz podjęły działania, które ich zdaniem są drogą do budowania Kościoła synodalnego w Polsce.

Słowa kluczowe

Synod, Kościół katolicki, synodalność, Kongres Katoliczek i Katolików

Abstract

This article presents the phenomenon of the over two yearslong activity of the Congress of Catholic Women and Men, considering the reasons for its creation, the operation mode, goals and ways of achieving them. The text's primary focus goes on ten postulates developed by Congress, which were submitted to the authorities of the Polish Church as a part of the synodal process. The purpose of which will be to prove the hypothesis that in response to Pope's Francis appeal to build a synodal Church, the so far dispersed communities of Polish Catholics, convinced of the need for changes in the Church, created a virtual platform for debate and took actions, which in their opinion, are the way to build a synodal Church in Poland.

Keywords

Synod, Catholic Church, synodality, Congress of Catholic Women and Men

Wstęp

W październiku 2021 roku rozpoczął się nowy Synod Biskupów pod hasłem „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”¹, którego celem ma być zbudowanie tytułowego Kościoła synodalnego², czyli otwartego i inkluzywnego; Kościoła, w którym zgodnie z nauczaniem papieża Franciszka duchowni nie tylko pouczają wiernych, ale przede wszystkim wsłuchują się w ich głos³. Synod rozpoczął się od konsultacji z całym Ludem Bożym⁴, czyli od wysłuchania wszystkich ochrzczonych, którzy chcą się wypowiedzieć w sprawach związanych z funkcjonowaniem Kościoła: duchownych, praktykujących katolików, przedstawiciele innych Kościołów chrześcijańskich, a nawet tych, którzy od Kościoła odeszli. Za głos w takiej synodalnej debacie o Kościele, będący odpowiedzią na zaproszenie papieża Franciszka do wzięcia w niej udziału, można uznać ponad dwuletnią działalność polskiego Kongresu Katoliczek i Katolików.

Celem artykułu jest przedstawienie oryginalnego sposobu działania Kongresu (*case study*) oraz systematyzacja treści wypracowanych przez niego postulatów, które w ramach krajowego procesu synodalnego przekazane zostały władzom polskiego Kościoła. W oparciu o analizę dokumentów oraz kwerendę obecności Kongresu w przestrzeni internetu, dowodzona będzie w nim teza, że w odpowiedzi na decyzję o rozpoczęciu Synodu od wysłuchania całego Ludu Bożego oraz zachętę papieża Franciszka do tworzenia w przestrzeni wirtualnej miejsc dialogu i „dobrego spotkania”⁵, rozproszone dotychczas polskie środowiska katolików świeckich i duchownych⁶ zaniepokojone lub wręcz rozczarowane sytuacją polskiego Kościoła, wykorzystały nowe technologie komunikacyjne do zbudowania wirtualnej platformy synodalnej debaty oraz przedstawiły swoje poglądy dotyczące przyczyn obecnego

¹ <https://synod.org.pl> (15.02.2023).

² Por. J.G. McEvoy, *Pope Francis on the Practice of Synodality and the Fifth Australian Plenary Council*, „Theological Studies” 2023 nr 84(1), s. 79-94; R.R. Gaillardetz, *Synodality and the Francis Pontificate: A Fresh Reception of Vatican II*, „Theological Studies” 2023 nr 84(1), s. 44-60.

³ Por. M. Laskowska, K. Marcyński SAK (red.), *Sztuka komunikacji według Franciszka. Bliżej-prościej-głębiej*, Warszawa 2016.

⁴ K. Kałuża, *Udział świeckich w synodalności Kościoła. Rozwój nauczania od Soboru Watykańskiego II do papieża Franciszka*, „Teologia i Moralność”, 2022 nr 2 (32), s. 23-45.

⁵ Por. K. Pokorna-Ignatowicz, *Medialna aktywność papieża Franciszka i nowe wątki w katolickiej doktrynie medialnej*, w: A. Adamski, S. Gawroński, M. Szewczyk (red.), *Nauki o mediach i komunikacji społecznej. Krystalizacja dyscypliny w Polsce. Tradycje, nurty, problemy, rezultaty*, Warszawa 2017, s. 478.

⁶ Por. M., Kołodziejaska, *Online Catholic Communities: Community, Authority, and Religious Individualization*, London New York, 2018.

kryzysu polskiego Kościoła katolickiego⁷ i postulaty, które w ich opinii mogą pomóc w jego przezwyciężeniu.

1. Działalność Kongresu Katoliczek i Katolików

W lutym 2021 roku w mediach tradycyjnych i społecznościowych poinformowano o rozpoczęciu działalności przez Kongres Katoliczek i Katolików. Jak napisano w Deklaracji programowej, „Kongres Katoliczek i Katolików to inicjatywa osób, które wspólnie poszukują pozytywnych odpowiedzi na pytanie o przyszłość Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce, Europie i na świecie. To forum wymiany myśli i płaszczyzna wspólnego działania na rzecz reform, jakich Kościół potrzebuje w zmieniającej się rzeczywistości społecznej”⁸.

Grupę inicjatywną Kongresu stanowiło około 180 osób, które postanowiły stworzyć w internecie przestrzeń do takiej debaty i zaprosiły do niej katolików i katoliczki, świeckich i duchownych, oraz każdego, kto chce „rozmawiać o tym, jakiego Kościoła chcemy”⁹ oraz „respektuje wolność innych i uznaje, że przykazania miłości obejmują wszystkich ludzi bez jakiegokolwiek wyjątku”¹⁰.

Platformą integrującą uczestników stała się sprawnie działająca i profesjonalnie zbudowana strona internetowa (<https://kongreskk.pl>), zawierająca także przekierowania do kongresowych mediów społecznościowych¹¹, która 15 czerwca 2021 roku została wpisana przez Wydział Cywilny Sądu Okręgowego w Nowym Sączu do Rejestru Dzienników i Czasopism stając się tym samym portalem internetowym działającym zgodnie z wymogami prawa prasowego. Wydawcą portalu jest Frankiewicz FM Servis Spółka Komandytowa, funkcję redaktorki naczelnej pełni Barbara Balicka, zespół redakcyjny tworzą: Marcin Dzierżanowski, Filip Flisowski, Małgorzata Frankiewicz, Paweł Gużyński OP, Michał Leśniak, Patrycja Myśliwska-Wilk, s. Barbara Radziwińska pełniąca również funkcję rzeczniczki prasowej Kongresu¹².

⁷ Por. CBOS, *Dlaczego Polacy odchodzą z Kościoła?* „Komunikat z badań” Nr 105/2022, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2022/K_105_22.PDF oraz *Religijność Polaków w ostatnich 20 latach*, „Komunikat z badań”, Nr 63/2020, https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2020/K_063_20.PDF (15.03.2023).

⁸ Deklaracja Programowa Kongresu Katoliczek i Katolików, <https://kongreskk.pl/nasza-deklaracja> (15.02.2023).

⁹ Wypowiedź rzeczniczki Kongresu siostry Barbary Radziwińskiej, w: K. Kleczka, Kongres Katoliczek i Katolików. Czym jest ta inicjatywa?, <https://deon.pl/kosciol/rusza-kongres-katoliczek-i-katolikow-czym-jest-ta-inicjatywa,1136476> (15.02.2023).

¹⁰ Deklaracja Programowa Kongresu Katoliczek i Katolików, dz. cyt.

¹¹ Stan na dzień 23.02.2023 roku: konto Kongresu na Facebooku (<https://www.facebook.com/KongresKatoliczekIKatolikow>) obserwowano 2,8 tys. internautów, konto na Twitterze (https://twitter.com/i_kongres) 217 osób, na You Tube (<https://www.youtube.com/@kongreskatoliczekikatolikow6216/about>) odnotowano 25 tys. wyświetleń i 362 subskrybentów.

¹² <https://kongreskk.pl/kim-jestesmy> (16.02.2023).

Szczegółowe warunki korzystania z portalu, prawa i obowiązki użytkowników oraz zasady polityki prywatności opisano w regulaminie, którego przestrzeganie jest warunkiem uczestnictwa w Kongresie i umieszczania materiałów na jego portalu.

Kongres Katoliczek i Katolików to inicjatywa osób, które wspólnie poszukują pozytywnych odpowiedzi na pytanie o przyszłość Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce, Europie i na świecie. To forum wymiany myśli i płaszczyzna wspólnego działania na rzecz reform, jakich Kościół potrzebuje w zmieniającej się rzeczywistości społecznej.

Działalność Kongresu można wspierać finansowo przez wpłaty na konto założonej w marcu 2022 Fundacji na rzecz Kongresu Katoliczek i Katolików z siedzibą w Sopocie, której celem „jest działalność społeczna, edukacyjna i kulturalna na rzecz Kongresu Katoliczek i Katolików, Kościoła i społeczeństwa, prowadzona w szczególności w zakresie wspierania inicjatyw podejmowanych na rzecz partnerskiego dialogu pomiędzy różnymi grupami świeckich i duchownych w Kościele rzymskokatolickim, na zasadach budowy dobra wspólnego i wypracowywania konsensusu”¹³ oraz przez portal Patronate¹⁴.

Na stronie głównej portalu, oprócz zmieniających się na bieżąco linków przenoszących użytkownika do najnowszych publikacji redakcji, podcastów czy blogów kongresowiczów, znajdują się stałe elementy: ikonki przenoszące do mediów społecznościowych Kongresu oraz menu przenoszące do następujących podstron: Nasze opinie, Z życia Kongresu, Kościół na świecie, Akademia Kongresu, Media o nas, Dla mediów, Deklaracja programowa KKiK, Kalendarz spotkań, Pobierz ze strony Kongresu oraz znacząco powiększone i wyróżnione kolorem: Kim jesteśmy, Jak do nas dołączyć, Raporty grup roboczych, Fundacja wesprzyj Kongres!, Cele i narzędzia Kongresu, Kontakt.

Na stronie głównej portalu, podobnie jak i na wszystkich jego podstronach oraz kongresowych mediach społecznościowych, umieszczone jest logo Kongresu. Składa się ono z dwóch „dymków dialogowych”, w których umieszczone zostały połączone profile męskiej i kobiecej twarzy, a w nich centralnie krzyż. Logo to można

¹³ <https://kongreskk.pl/fundacja> (16.02.2023).

¹⁴ Według informacji z portalu Patronate, na dzień 27.02.2023 Kongres wspierało 1814 patronów miesięcznymi wpłatami na łączną kwotę 1800 zł.

uznać za dobry przykład religijnej (i nie tylko) komunikacji wizualnej¹⁵, gdyż graficznie i symbolicznie wyraża idee przewodnie Kongresu: dialog i debatę prowadzone w przestrzeni wirtualnej („dymki”), na temat doktryny i „ziemskiej” czyli instytucjonalnej działalności Kościoła (krzyż i kolory „dymków” – zielony symbolizuje ziemię, niebieski niebo), prowadzone przez kobiety i mężczyzn (profile twarzy), którzy identyfikacją się z Kościołem katolickim (krzyż umieszczony centralnie między profilami twarzy).

Z informacji zamieszczonych w portalu można się dowiedzieć, że Kongres skupia osoby, które uważają, że „Kryzys Kościoła jako instytucji jest bardzo poważny. Bez włączenia się wszystkich, którym na Kościele zależy, w proces jego odnowy, Kościół w ziemskiej postaci przestanie być skutecznym narzędziem głoszenia Słowa Bożego. Kościół musi się zmienić, zarówno gdy chodzi o jego strukturę wewnętrzną, władzę, zarządzanie, duszpasterstwo, jak i w relacji ze światem zewnętrznym – z innymi wyznaniem, religiami, osobami poza Kościołem, a także w relacji do środowiska i społeczeństwa. Ta zmiana musi wynikać z naśladowania Chrystusa, a nie z oporu przeciwko Niemu. Musi być wynikiem wiary, modlitwy, ale też zaangażowania, wiedzy i pasji. Kongres ma nas wszystkich przygotować na czas zmian. Jeżeli będzie Synod, my wierni, świeccy i duchowni musimy być gotowi. Musimy być wewnętrznie, modlitewnie, ale także intelektualnie przygotowani, aby unieść ciężar wyzwania”¹⁶. Takie bezpośrednie nawiązanie do Synodu wskazuje, że powodem zorganizowania Kongresu była odpowiedź na zaproszenie papieża Franciszka do udziału w Synodzie i przygotowanie się do zapowiedzianych w jego ramach konsultacji z Ludem Bożym.

Celem nadrzędnym Kongresu jest „reformacja Kościoła katolickiego w duchu pontyfikatu papieża Franciszka”¹⁷. Za cele szczegółowe, służące realizacji celu nadrzędnego i będące według Kongresu również cechami pontyfikatu Franciszka uznano: rzeczywiste zapewnienie podmiotowości wszystkich ochrzczonych, włączenie do debaty o Kościele niewysłuchanych, uczynienie synodalności sposobem pracy Kościoła, powszechność rozumianą jako otwartość Kongresu dla wszystkich ludzi, „także tych odrzuconych przez dotychczasowy model Kościoła klerykalnego i zamkniętego”¹⁸ oraz kolegialność jako zasadę sprawowania władzy. Realizacji tych celów mają służyć następujące działania Kongresu: angażowanie świeckich w procesy decyzyjne w parafiach i diecezjach, przygotowanie wierzących do udziału w Synodzie, upowszechnianie idei synodalności w świadomości wiernych, podejmowanie działań w istotnych sprawach zakłócających ład społeczny, integrowanie

¹⁵ Por. K. Stępniaak, *Fenomen reklamy religijnej*, Warszawa–Pułtusk, 2017, s. 215.

¹⁶ <https://kongreskk.pl/kim-jestesmy> (15.02.2023).

¹⁷ <https://kongreskk.pl/2022/03/02/cele-i-narzedzia-kongresu-katoliczek-i-katolików> (15.02.2023).

¹⁸ Tamże.

środowisk sprzyjających reformie Kościoła, rozpowszechnianie światowego dyskursu wewnątrz Kościoła oraz dialog z hierarchią.

Metodą pracy Kongresu są systematyczne spotkania online w zespołach tworzących następujące tematyczne grupy robocze: Trudne pytania wokół wiary i niewiary, Dialog międzyreligijny, Relacje międzywyznaniowe, Władza w Kościele, Troska o Stworzenie, Relacje Państwo-Kościół, Ład społeczny, Małżeństwo i związki partnerskie, Kobiety w Kościele, Duszpasterstwo młodzieży we współczesnym świecie, Relacje duchowni – świeccy.

Dotychczasowym dorobkiem pracy poszczególnych grup tematycznych są udostępnione do pobrania z portalu raporty¹⁹, dotyczące zagadnień uznanych przez ich autorów za szczególnie ważne: „Raport o parafii” (grupa Władza w Kościele), „Troska o Stworzenie próbą naszej wiary” (grupa Troska o Stworzenie), „Kościół a przemoc domowa wobec kobiet” (grupa Kobiety w Kościele), „Dialog katolicyzmu z religiami abrahamicznymi w Kościele w Polsce” (grupa Dialog międzyreligijny), „Relacje międzywyznaniowe dziś i jutro” (grupa Relacje międzywyznaniowe), „Deklaracja wolności w Kościele katolickim” (grupa Relacje duchowni – świeccy), „Jak Kościół katolicki w Polsce może odpowiedzieć na odchodzenie młodych. Raport o duszpasterstwie młodzieży w polskim Kościele” (grupa Duszpasterstwo młodzieży we współczesnym świecie), „LGBT+Kościół. Analiza sytuacji osób LGBT+ w Kościele rzymskokatolickim w Polsce i wynikające z niej proponowane rozwiązania” (grupa Spojrzenie na małżeństwo i związki partnerskie), „Raport o stanie relacji Państwo-Kościół w Polsce” (autorzy: Wiktor Antolak, Barbara Balicka, Paweł Gużyński OP, Małgorzata Imiolczyk, Paweł Kuglarz, Michał Leśniak, Marcin Maj, Anna Maria Rizzo, Andrzej Wielowieyski, Andrzej Zoll, Fryderyk Zoll). Wszystkie raporty zawierają analizę tytułowego zagadnienia, uwzględniającą jego stan faktyczny w Polsce, ustalenia współczesnej nauki oraz nauczanie Kościoła w danej kwestii oraz propozycję zmian i działań, które powinny być wprowadzone w polskim Kościele, często podparte przykładami praktyk i doświadczeń Kościoła w innych krajach, a także wykaz dokumentów kościelnych oraz publikacji naukowych, na podstawie których powstał raport.

Oceniając dotychczasową ponad dwuletnią działalność Kongresu, warto zwrócić uwagę na rozrastające się zasoby portalu. Oprócz pakietu bieżących informacji, blogów, odnośników do podcastów i materiałów audiowizualnych z życia Kongresu czy komentarzy kongresowiczów, znaleźć tam można w zakładce Akademia Kongresu pakiety materiałów edukacyjnych dotyczących Synodu oraz zbiór uznanych za kluczowe dla działalności Kongresu dokumentów kościelnych, których opracowanie uznano za „wkład Kongresu w przygotowania do Synodu ogłoszonego przez papieża

¹⁹ <https://kongreskk.pl/2021/12/15/raporty-grup-roboczych> (20.02.2023).

Franciszka²⁰. Kongres uruchomił także Panel konsultacji synodalnych, w ramach którego prowadzone były szkolenia on-line dla parafii i osób indywidualnych, ze strony Kongresu można też pobrać materiały pomocne dla osób prowadzących spotkania synodalne w parafiach, innych wspólnotach, w pracy duszpasterskiej, na lekcjach religii, które wraz z licznymi innymi materiałami na temat Synodu dostępnymi na portalu świadczą o znaczeniu tej tematyki dla tego środowiska.

Od wybuchu wojny w Ukrainie, Kongres włączył się w aktywnie w pomoc uchodźcom i mieszkańcom Ukrainy między innymi organizując we współpracy z innymi organizacjami transporty pomocy charytatywnej (dla ludności cywilnej, służb medycznych i żołnierzy)²¹.

2. Postulaty Kongresu Koliczek i Katolików

W dniach 22-23 października 2022 roku Kongres zorganizował w Łodzi spotkanie jego członkiń i członków pod nazwą Forum „Obecni w Kościele”, którego celem było spotkanie się kongresowiczów offline oraz podsumowanie dotychczasowej pracy grup roboczych Kongresu. Rezultatem tego spotkanie było sformułowanie 10 postulatów Kongresu Koliczek i Katolików, które przekazane zostały władzom Polskiego Kościoła²². Pierwszy z nich jest postulatem wspólnym całego Kongresu, kolejne 9 to postulaty opracowane przez poszczególne grupy robocze. Lista tych postulatów zamieszczona została na stronie Kongresu, pod każdym z nich znajduje się jego uzasadnienie, odnoszące się do doktryny i/lub praktyki Kościołów katolickich w innych krajach.

Listę postulatów otwiera wspólny postulat wszystkich grup roboczych, czyli całego Kongresu domagający się „aby wzorem Kościołów w innych krajach, Konferencja Episkopatu Polski powołała niezależną komisję ekspercką do zbadania archiwów wszystkich kurii diecezjalnych i zakonnych pod kątem popełnianych nadużyć i przestępstw seksualnych, których dopuściły się osoby duchowne i konsekrowane. Komisja powinna działać w celu sporządzenia rzetelnego raportu dla Kościoła w Polsce, obejmującego okres po II Soborze Watykańskim. Raport ten powinien służyć wypracowaniu procedur zapewniających bezpieczeństwo wszystkim członkom Kościoła²³. W uzasadnieniu tego postulatu stwierdzono, że chodzi nie tylko o to, że nadużycia popełniane przez duchownych nie mogą być ukrywane, ale przede wszystkim o oddanie sprawiedliwości ofiarom i zadośćuczynienie krzywdom wyrządzonym im przez ludzi Kościoła.

²⁰ <https://kongreskk.pl/letnia-akademia-kongresu> (5.03.2023).

²¹ <https://kongreskk.pl/kategoria/kongres-dla-uchodzcow> (5.03.2023).

²² <https://kongreskk.pl/kategoria/postulaty> (5.03.2023).

²³ Tamże.

Postulat drugi, przygotowany przez grupę Władza w Kościele o brzmieniu „Postulujemy regularne spotkania parafian, zwoływane nie rzadziej niż co trzy miesiące, w celu omawiania bieżących spraw parafii i zarządzania nimi”²⁴, wynika z przekonania o konieczności reorganizacji sposobu funkcjonowania polskich parafii, tak, aby przestały być one „miejscem świadczenia usług duszpasterskich”, a stały się wspólnotami, w których świeccy są współodpowiedzialni za ich funkcjonowanie i mają dostęp do pełnej informacji o jej finansach, co zresztą, jak zauważono, jest realizacją postulowanej od dawna idei upodmiotowienia wiernych. W uzasadnieniu tego postulatu stwierdzono również, że „nowy styl zarządzania w Kościele powinien uwzględniać współczesne mechanizmy kontroli, zasady podziału władzy i reguły współdecydowania”²⁵.

W postulacie trzecim, przedstawionym przez grupę Kobiety w Kościele postuluje się, „aby wszystkie posługi i funkcje, które według prawa i doktryny kościelnej kobiety mogą wypełniać we wspólnocie wierzących, były realizowane bez przeszkód, zatem niezależnie od uprzedzeń lub uznaniowych decyzji poszczególnych duchownych”²⁶. W uzasadnieniu stwierdzono, iż w polskim Kościele nie wykorzystuje się możliwości dopuszczenia kobiet do funkcji i stanowisk, które w świetle prawa kanonicznego zmienionego przez papieża Franciszka w 2021 roku i nauczania Soboru Watykańskiego II mogą one sprawować i co jest już powszechną praktyką w wielu kościołach narodowych²⁷. Odmawianie kobietom w polskim Kościele sprawowania posług niewymagających święceń, co – jak stwierdzono – często wynika z uprzedzeń biskupów czy proboszczy, jest zdaniem Kongresu niedopuszczalne i wymaga szybkiej zmiany. Wymieniono w nim również konkretne funkcje i posługi, które kobiety mogą i powinny sprawować, a nie są do nich dopuszczane, lub są one im powierzane w znikomym zakresie.

Postulat czwarty grupy Duszpasterstwo młodzieży we współczesnym świecie jest apelem o „utworzenie diecezjalnych ośrodków szkolenia i permanentnego dokształcania się liderów duszpasterstw młodzieżowych (świeckich i duchownych)”²⁸. W uzasadnieniu wyjaśniono, że praca ze współczesną młodzieżą, borykającą się z wieloma poważnymi problemami, wymaga pogłębionej wiedzy uwzględniającej najnowsze ustalenia nauki. Aby duszpasterstwa dzieci i młodzieży należycie spełniały swoją rolę, konieczne jest, aby prowadzące je osoby miały możliwość zdobycia

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

²⁷ R. Heyder, *Women and the Council: Catholic Women's Organizations and Women Theologians Prior to and During Vatican II*, w: C.E. Clifford, M. Faggioli (red.), *The Oxford Handbook of Vatican II. Krystalizacja*, Oxford 2023, s. 317.

²⁸ <https://kongreskk.pl/kategoria/postulaty> (5.03.2023).

specjalistycznej wiedzy i ciągłego jej uzupełniania w takich ośrodkach, dzięki czemu będą mogły skutecznie pomagać, a także aby miały do kogo się zwrócić z prośbą o fachową pomoc w trudnych sytuacjach.

Piąty postulat, mówiący o potrzebie powołania przy Konferencji Episkopatu Polski „funkcji niezależnego rzecznika praw osób świeckich w Kościele”²⁹ przedstawiony został przez grupę Relacje duchowni – świeccy. W uzasadnieniu do niego stwierdzono, że w sytuacji konfliktu księży z wiernymi, do jakich dochodzi przecież w wielu parafiach, najczęściej z powodu nadużycia władzy przez proboszczów czy niewłaściwie sprawowanej opieki duszpasterskiej, świeccy czują się bezradni. W takich sytuacjach świeccy mogliby zwrócić się do rzecznika, którym powinna być osoba niezależna od biskupa i posiadająca stosowną wiedzę teologiczną oraz uprawnienia do prowadzenia mediacji i obrony praw osób świeckich. Zauważono także, że „oficjalna działalność takiego rzecznika w ramach instytucji Kościoła przyczyniłaby się do pozytywnej zmiany sposobu myślenia o wspólnocie wierzących, wskazując na konieczność kontroli tych, którzy nią zarządzają z urzędu”³⁰.

W postulacie szóstym grupy Spojrzenie na małżeństwo i związki partnerskie nie postuluje się, ale domaga, „odrzuć języka nienawiści i wykluczenia wobec osób LGBT+ w Kościele, a w szczególności odwołania Stanowiska Konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+ z 2020 roku, które zawiera treści homofobiczne i transfobiczne”³¹. W jego uzasadnieniu stwierdzono, że takie treści, niestety obecne w wypowiedziach ludzi Kościoła, są niezgodne z duchem Ewangelii, przykazaniem miłości bliźniego i naruszają godność oraz niezbywalne prawa osób LGBT+. Przypomniano, że homofobiczne i transfobiczne treści występują także w „Stanowisku Episkopatu w kwestii LGBT+” z 2020 r., dlatego należy je odwołać, zwłaszcza, że treści takie zostały odrzucone zarówno przez środowiska naukowe, jak i Stolicę Apostolską. Autorzy uważają, że „uznanie w nauczaniu Kościoła i praktyce duszpasterskiej orientacji homoseksualnej i biseksualnej za równoważną heteroseksualnej, natomiast transpłciowości za naturalną tożsamość płciową (w zgodzie z obowiązującą wiedzą naukową i współczesnymi interpretacjami Pisma Świętego) mogłoby przyczynić się radykalnie do zmniejszenia postaw wrogich i agresywnych wobec osób LGBT+ i sprawić, by Kościół stał się dla nich miejscem akceptacji i miłości”³².

W postulacie siódmym grupa Relacje międzywyznaniowe dziś i jutro domaga się jak najszybszego zatwierdzenia przez Kościół rzymskokatolicki oraz wprowadzenia w praktykę duszpasterską w Polsce dokumentu „Małżeństwo chrześcijańskie osób

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

³² Tamże.

o różnej przynależności wyznaniowej. Deklaracja Kościołów w Polsce na początku Trzeciego Tysiąclecia”, podpisane już przez wszystkie – oprócz Kościoła Rzymskokatolickiego – Kościoły skupione w Polskiej Radzie Ekumenicznej, i który od 2011 oczekuje na zatwierdzenie przez Watykan. W uzasadnieniu stwierdzono także, że wiele jest jeszcze do zrobienia w kwestii podniesienia poziomu świadomości ekumenicznej w polskim Kościele, w którym nadal dużo jest uprzedzeń i obaw związanych z dialogiem międzyreligijnym oraz stosowane są nadal praktyki utrudniające życie rodzinom międzywyznaniowym.

Działalność Kongresu Katoliczek i Katolików można uznać nie tylko za pozytywną odpowiedź na apel papieża Franciszka o udział w synodalnych konsultacjach, ale również za przykład performatywnej sprawczości zintegrowanego dzięki Kongresowi środowiska, które chce budować Kościół synodalny.

Postulat ósmy wypracowany przez grupę Ład społeczny zawiera apel do bp. Krzysztofa Zadarko (przewodniczącego Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek) „o utworzenie w ramach struktur kościelnych organizacji III sektora, która działania duszpasterskie na rzecz praw i codziennych losów migrantów uczyni profesjonalnymi i skutecznymi na miarę współczesnych wyzwań. Problem migracji ludności w świecie domaga się obecnie także w Polsce nowej profesjonalnej odpowiedzi duszpasterskiej ze strony Kościoła. Sercem ładu społecznego jest szacunek dla człowieka – bliźniego i tworzenie przyjaznej mu przestrzeni”³³. W uzasadnieniu wyjaśniono, że dotychczasowe praktyki duszpasterskie są nie tylko niewystarczające wobec wzmożonego napływu migrantów do Polski, ale „prowadzą do eskalacji przemocy i łamania praw człowieka. Ewangelia uwrażliwia nas na los bliźniego bez względu na jego narodowość czy wyznawaną wiarę i przynagla do spieszenia mu z pomocą, gdy dzieje mu się krzywda. Działania, które uderzają w godność człowieka, nie mogą podobać się Bogu. W imię obrony wartości chrześcijańskich nie możemy godzić się na przemoc, gdyż to zaprzecza wartościom, jakie wyznajemy”³⁴. Utworzenie w strukturach Kościoła instytucji zajmującej się profesjonalnie migracjami, bazującej na ustaleniach nauki i doświadczeniu

³³ Tamże.

³⁴ Tamże.

praktyków, pozwoliło by, jak napisano w uzasadnieniu, na wypracowanie strategii i wdrożenie praktyk, które pozwolą na przyjmowanie przybyszów zgodnie z Ewangelią. W zakończeniu uzasadnienia napisano: „Chcemy pracować nad racjonalnymi, pozytywnymi scenariuszami działań, żeby *problem migracji* przekształcić w to, czym w istocie jest, czyli w wielką szansę dla przybyszów i dla gospodarzy”³⁵.

Grupa Troska o Stworzenie w postulacie dziewiątym zgłasza, „aby za zachętą ze strony biskupów, powstawały w parafiach grupy świeckich i duchownych, którzy w duchu encykliki *Laudato si'* podejmą działania łączące troskę o środowisko z wiarą”³⁶. W uzasadnieniu przypomniano o dramatycznym procesie niszczenia świata, okrutnym traktowaniu zwierząt, narastających nierównościach społecznych, wojnach i innych wielkich problemach współczesności opisanych w encyklice *Laudato si'*. Odpowiadając na zawarty w niej apel o „ekologiczne nawrócenie w duchu Ewangelii”, Kongres apeluje do polskich świeckich i duchownych o pogłębienie świadomości ekologicznej oraz inicjowanie i wspieranie działań prowadzących do ocalenia świata.

Ostatni, dziesiąty postulat przedstawiony przez grupę Relacje Państwo – Kościół jest apelem o „niezwłoczne powołanie kościelnego zespołu roboczego duchownych i wiernych świeckich w celu przedyskutowania i przygotowania skutecznych rozwiązań, które doprowadzą do rzeczywistego funkcjonowania i respektowania w codziennej praktyce rozdziału Kościoła od państwa w Polsce”³⁷. W uzasadnieniu za niewłaściwe uznano działania Kościoła mające skłonić państwo do podporządkowania się jego doktrynie oraz podkreślono konieczność respektowania rzeczywistej neutralności światopoglądowej państwa demokratycznego. Stwierdzono, że niezbędna jest zmiana dotychczasowego sposobu definiowania przez polski Kościół relacji z państwem, w tym przede wszystkim wycofanie się życia politycznego, gdyż takie zaangażowanie Kościoła w bieżącą politykę szkodzi misji religijnej Kościoła.

Zakończenie

Obecnie w pracach grup roboczych Kongresu uczestniczy systematycznie około 200 osób, około 1000 bierze okazjonalnie udział w różnego rodzaju aktywnościach³⁸. Warto też pamiętać o dużej liczbie odwiedzających i obserwujących jego media społecznościowe.

Po zakończeniu etapu krajowych konsultacji synodalnych, Kongres zamierza kontynuować prace w grupach tematycznych oraz rozszerzyć działalność edukacyjną

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże.

³⁷ Tamże.

³⁸ Liczby przekazane przez rzeczniczkę Kongresu siostrę Barbarę Radziwińską w wywiadzie udzielonym autorce w dniu 10 marca 2023 r.

na rzecz krzewienia idei synodalności oraz popularyzacji dobrych praktyk w tym zakresie we współpracy z amerykańskim katolickim Boston College³⁹.

Ponaddwuletnią działalność Kongresu Katoliczek i Katolików można uznać nie tylko za pozytywną odpowiedź na apel papieża Franciszka o udział w synodalnych konsultacjach, ale również za przykład performatywnej sprawczości⁴⁰ zintegrowanego dzięki Kongresowi środowiska, które chce budować Kościół synodalny. Wypracowane przez Kongres raporty grup tematycznych oraz udostępnione na jego portalu materiały i zbiory dokumentów stanowią solidne kompendium wiedzy teologicznej i naukowej, a wnioski z nich płynące, zwłaszcza rekomendacje zawarte w raportach oraz postulaty sformułowane w czasie Forum „Obecni w Kościele”, zasługują na poważne potraktowanie przez władze polskiego Kościoła. Tym bardziej, że członkinie i członkowie Kongresu proponują zmiany w funkcjonowaniu polskiego Kościoła w relacji do państwa, w stosunku do kobiet oraz mniejszości⁴¹, poczuwając się do współodpowiedzialności za jego przyszłość.

Samą działalność Kongresu Katoliczek i Katolików można uznać za realizację w praktyce nauczania papieża Franciszka. Dowodzi tego zarówno inkluzywna formuła Kongresu, który zaprasza do debaty o Kościele wszystkich chętnych, w tym ludzi z „peryferii”, jak i treść oraz język wypracowanych przez Kongres raportów i postulatów odwołujących się do jego nauczania, a także wykorzystanie do takiej debaty przestrzeni wirtualnej, do czego zachęca papież Franciszek w swoich orędziach na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu.

Bibliografia

- CBOS, *Dlaczego Polacy odchodzą z Kościoła?* „Komunikat z badań”, nr 105/2022.
 CBOS, *Religijność Polaków w ostatnich 20 latach*, „Komunikat z badań”, nr 63/2020, 2020.
 Evolvi G., *Blogging My Religion: Secular, Muslim, and Catholic Media Spaces in Europe*, Routledge 2019.
 Gaillardetz R.R., *Synodality and the Francis Pontificate: A Fresh Reception of Vatican II*, „Theological Studies” 2023 nr 84(1), s. 44-60.
 Grzymała-Busse A. *Nations under God: How Churches Use Moral Authority to Influence Policy*, Princeton, 2015.
 Guzek, *La protesta delle donne in Polonia nel 2020 tra religione, politica e comunicazione digitale. La protesta delle donne in Polonia nel 2020 tra religione, politica e comunicazione digitale*, „Religioni e Società” 2021, nr 99, s. 102-105.
 Guzek D., *Mediatizing Secular State: Media, Religion and Politics in Contemporary Poland*, Berlin, 2019.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Por. Evolvi, G., *Blogging My Religion: Secular, Muslim, and Catholic Media Spaces in Europe*, Routledge 2019.

⁴¹ A. Grzymała-Busse, *Nations under God: How Churches Use Moral Authority to Influence Policy*, Princeton, 2015, s. 146; D. Guzek, *Mediatizing Secular State: Media, Religion and Politics in Contemporary Poland*. Berlin, 2019, 132; D. Guzek, *La protesta delle donne in Polonia nel 2020 tra religione, politica e comunicazione digitale*, „Religioni e società” 2021, 99, 102-105.

- Heyder R., *Women and the Council: Catholic Women's Organizations and Women Theologians Prior to and During Vatican II*, w: C.E. Clifford, M. Faggioli (red.), *The Oxford Handbook of Vatican II*. Krystalizacja, Oxford 2023, s. 315-330.
- McEvoy J.G., *Pope Francis on the Practice of Synodality and the Fifth Australian Plenary Council*, „Theological Studies” 2023 nr 84(1), s. 79-94.
- Kałuża K., *Udział świeckich w synodalności Kościoła. Rozwój nauczania od Soboru Watykańskiego II do papieża Franciszka*, „Teologia i Moralność”, 2022 nr 32 (2), s. 23-45.
- Kleccka K., *Kongres Katoliczek i Katolików. Czym jest ta inicjatywa?*, <https://deon.pl/kosciol/rusza-kongres-katoliczek-i-katolikow-czym-jest-ta-inicjatywa,1136476>.
- Kołodziejka M., *Online Catholic Communities: Community, Authority, and Religious Individualization*, London New York, 2018.
- Laskowska M., Marcyński K. SAK (red.), *Sztuka komunikacji według Franciszka. Bliżej-prościej-głębiej*, Warszawa 2016.
- Pokorna-Ignatowicz K., *Medialna aktywność papieża Franciszka i nowe wątki w katolickiej doktrynie medialnej*, w: Adamski A., Gawroński S., Szewczyk W., (red.), *Nauki o mediach i komunikacji społecznej. Krystalizacja dyscypliny w Polsce. Tradycje, nurty, problemy, rezultaty*, Warszawa 2017.
- Stępiak K., *Fenomen reklamy religijnej*, Warszawa-Pułtusk, 2017.

Źródła internetowe

<https://synod.org.pl>

<https://kongreskk.pl>

Biogram autorki

prof. dr hab. Katarzyna Pokorna-Ignatowicz, medioznawca, prodziekan Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej, dyrektor Instytutu Komunikacji Społecznej i Mediów Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Członkini Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, Komitetu Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach Polskiej Akademii Nauk, Komisji Medioznawczej Polskiej Akademii Umiejętności. Jej zainteresowania badawcze dotyczą systemu medialnego oraz komunikowania religijnego.